

002:061.2 /100:439/

Magyarország képvisellete és szerepe a FID-ben. - BALÁZS SÁN-
DOR - Magyar Könyvszemle, 1960. 1.sz. p. 58-64. T.: OMK.

Magyarország 1937 óta tagja a Nemzetközi Dokumentációs Szövetségnek /FID-nek/. Nemzeti tagként ettől az időtől kezdve a következők képviselték hazánkat ebben a szervezetben:

- 1937 Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet könyvtára
- 1938 - 1940 Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete
- 1947 Műszaki Dokumentációs Intézet
- 1949 Műszaki Dokumentációs Központ
- 1949 - 1950 Országos Dokumentációs Központ
- 1950 - 1952 Országos Könyvtári Központ
- 1952 - 1958 Országos Széchényi Könyvtár
- 1958 - Országos Dokumentációs Bizottság.

A magyar nemzeti tag feladata kettős. Egyrészt tájékoztatni és támogatni a Szövetség munkáját, másrészt hozzájárulni eredményeinek itthoni felhasználásához. A végzett munka főbb eredményei: az 1937 óta megrendezett 13 nemzetközi dokumentációs kongresszus közül 7-en vettek részt magyar küldöttek; egy ETO résztáblázat jelent meg hivatalos FID kiadványként magyar nyelven; három körlevél foglalkozott eddig teljes egészében magyar kezdeményezési javaslatokkal, problémákkal; a Revue de la Documentationban megjelent folyóiratcikk-ismertetéseknél átlag 1-2 %-a magyar anyag stb.

A jövőben törekedni kell a FID munkájának aktívabb hazai ismertetésére és népszerűsítésére, biztosítani kell kapcsolataink folyamatosságát, a magyar nemzeti tagság állandóságát, valamint az aktívabb részvételt a Szövetség munkájában. / - /

002:62 /492/

Műszaki dokumentáció Hollandiában. /Technical documentation in the Netherlands./ - DIELS, J.C. - Special Libraries, 1959. dec. p. 488-491. T.: OMK.

Az egymillió kötetes Királyi Könyvtár /Koninklijke Bibliotheek/ a holland bibliográfia központja. Hollandia 70 legnagyobb egyetemi és egyéb intézeti könyvtárainak központi könyv- és folyóiratkatalógusával irányítja a könyvtárközi kölcsönzést.

A delfti Műszaki Egyetem /Technische Hogeschool/ könyvtára a legrégebbi és legnagyobb holland műszaki könyvtár. 105 főnyi személyzete és 250 000 kötetnyi állománya van. 80 kutatóintézeti, laboratóriumi és vállalati könyvtárral áll kapcsolatban, folyamatosan vezeti a központi műszaki katalógust. 2500 kurrens folyóiratot járát. Kölcsönzési forgalma 1958-ban a következő volt:

- 65 000 egység helyben
- 69 700 -"- postai uton, közöttük
- 7000 -"- telefonkérésre
- 4700 -"- géptávírón érkezett kérésre.

A delfti könyvtár tájékoztató szolgálata munkájának megkönnyítésére 18 dokumentációs szolgálat /pl. az Engineering Index/ kar-

tonalakban előfizetett anyagát kapja meg, és rakja le rendszeresen.

Az angol Aslib-hez hasonló a NIDER holland dokumentációs intézet a kormányzat által támogatott szervezet. Ugyanabban az épületben székel, ahol a FID titkársága is. Évenként konferenciákat és tanfolyamokat rendez a dokumentalistáknak és a könyvtárosoknak. Két fontos kiadványa is van: a "Nederlandse Technisch-Wetenschappelijke Literatuur" /amely a legfontosabb holland tudományos - műszaki kiadványok havi indexe/ és a "Tijdschrift voor Efficiëntie en Documentatie", amely a dokumentáció elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozik. Szabadalmi kutatásokat, fordításokat végez; bibliográfiákat állít össze stb.

A rotterdami Bouwcentrum a holland építésügyi dokumentáció központja. "Documentatie Bouwwezen" c. kiadványában a külföldi építésügyi szaklapok cíkjeinek referátumait közli angol és holland nyelven. /B.S./

002.008.04

Központi vagy nem központi dokumentáció? /Zentrale oder dezentrale Dokumentation?/ - VOORHOEVE, N.A.J. - Nachrichten für Dokumentation, 1959. dec. p. 169-172. T.: OMK.

A címben feltett kérdés gyakorlati szempontból nem válaszolható meg egységesen.

Nagyüzemekben az eindhoveni Philips Művek példája látszik jó megoldásnak: a központositott decentralizáció, ami azt jelenti, hogy egy központi könyvtár végzi a könyv- és folyóiratbeszerzést és feldolgozást; havonta kiadja az új beszerzések jegyzékét. A decentralizált könyvtárakra csak a kapott anyag megőrzése és rendezése marad - valamint az olvastatás és kölcsönzés. A dokumentáció ugyancsak decentralizált, de szolgáltatásai már központilag jelentkeznek.

A kisüzemekben a centralizáció lehet az egyetlen helyes ut, esetleg csak a kívülről kapott dokumentációs szolgáltatások beszerzésével és terjesztésével.

Az országos dokumentáció különféle lehet /helyzetét a történelmi kialakulás és az adott gazdasági-társadalmi szempontok befolyásolják/:

- a./ erősen centralizált /pl. a Szovjetunió kolosszális dokumentációs központjában, a VINITI-ben, ahol 1958-ban valamennyi szovjet és 88 külföldi, 50 nyelven megjelenő szaklapból összesen több mint egy millió referátum készült/;
- b./ erősen decentralizált, azaz nem központi jellegű /a kapitalista verseny szempontjai szerint vezetett és magánkézben lévő iparral bíró tőkés államokban/;
- c./ központositott decentralizáció /a szerző szerint pl. azokban a kapitalista államokban, ahol bizonyos koordináción alapuló centralizációs törekvések vannak - és azokban a szocialista államokban, ahol a központi dokumentációt bizonyos decentralizált szolgáltatások egészítik ki/.

A határokat nehéz pontosan megvonni, annyi azonban kétségtelen, hogy sem teljesen tiszta központosítás, sem teljesen tiszta decentralizáció nem található, illetve ezek a szélsőségek bizonyos fokig közelednek egymáshoz.

Világdokumentációról csak akkor lehet elkezdni beszélni, ha az egyes országok saját dokumentációs problémáikat sikeresen és jól megoldották. Bizonyos szakterületeken a gyakorlat azt mutatja, hogy centralizált, országon belüli és nemzetközi együttműködés, egyidejűleg is lehetséges. /B.S./

002.6 /47/

A szovjet Össz-szövetségi Könyvkamara. /The All Union Book Chamber of the USSR./ - RUGGLES, M.J. - Libri /Copenhagen/ 1959. 2. sz. p. 117-124. T.: OMK.

Az Össz-szövetségi Könyvkamara feladatai: 1. a SZU-ban publikált kiadványok kötelespéldányainak elosztása a kijelölt könyvtárak között; 2. nemzeti bibliográfiák központi összeállítása; 3. központi katalogizálás; 4. bibliográfiák szolgáltatása megkeresésre, tájékoztató célokra; 5. a nyomtatásban megjelenő kiadványokról készült statisztikai kimutatások központi elkészítése; 6. nemzeti /országos/ kiadvány- és nyomtatványtár gondozása, ahol a SZU-ban 1920 óta publikált valamennyi kiadvány nyomtatvány stb. megtalálható.- A Központi Könyvkamara mellett további 17 könyvkamara működik a Szovjetunió területén, a szövetségi, ill. autonóm tartományok szolgálatában. Valamennyi hasonló funkciókat lát el, s ebben a központi szerv támogatását élvezik. A központi szerv 343 dolgozója mellett 200 dolgozik a nyomdában, s 32 a kiadóhivatalban. A munka kétműszakos, a második a késő éjszakai órákba is belenyulik. Összehasonlítva a tanulmányúton tapasztaltakat a szerző által ismert nyugati gyakorlattal, megállapítható, hogy ilyenfoku szervezettségre a nyugati könyvtárügy területén nincs példa. Szembeötlő, hogy nyugaton e feladatokat decentralizáltan, több intézmény megosztva látja el, s különösen a bibliográfiák szolgáltatásában elsősorban az anyagi, pénzügyi szempontok dominálnak. Közismert, hogy éppen ezért, pl. az USA nemzeti bibliográfiája sohasem volt teljes, s hogy a vonatkozó statisztikai összeállítások sem tükrözik a tényleges helyzetet. Annak ellenére, hogy az Össz-szövetségi Könyvkamara munkatársai ugyyszólván technikai segédeszközök igénybevétele nélkül végzik felettébb pontos munkájukat, adataik, szolgáltatásaik a legmegbízhatóbbak a világon. /F.I./

002.6./47/

Az Össz-szövetségi Tudományos és Műszaki Tájékoztató Intézet /VINITI/ és legközelebbi feladatai. /Vseszojuznoj Insztitut Naucnoj i Tehniczeszkaj Informacii i ego blizsajsie zadacsi./ - FOMIN, A.A. - Szovetszkaja Bibliografija, 1959. 57.sz. p. 3-10. T.: OMK.

A VINITI kiadványok közül a jól ismert Referativnűj Zsurnál-

ok 13 sorozatában mostanáig majdnem 18 000 szerzői iv, /ami 140 kötet Bolsaja Enciklopédiának felel meg,/ jelent meg. A közvetlen megvalósításra váró dokumentációs feladatok közül figyelemreméltóak a következők: a Referativ-nűj Zsurnal-ok egy következő sorozatát indítják meg "Ekonomika Promüslennoszt'" /Ipargazdaság/ címen, amely 1960-tól kezdődően kéthavonként jelenik meg; 1961-ben adják ki a következő sorozatot "Transzport" /közlekedés/ címmel, valamint egy továbbit "Zdravooohranenie" /Egészségvédelem/ címmel; az "Ekszpreszsz-Informacija" eddig 48 sorozatban megjelenő kiadványait 57 sorozatra emelik fel, - ugyanakkor minden egyes kiadványban és sorozatban a közölt kivonatok, ill. bibliográfiai adatok számát is növelik. 1960-tól kezdődően az Össz-szövetségi Idegennyelvű Állami Könyvtárral közösen kartonfigyelőszolgálatot indítanak a matematika, mechanika, fizika, kémia és biológia tárgykörökben, ezek különböző szakágazataira külön-külön is elő lehet fizetni, a figyelőkartonok annotáltak lesznek. Előkészületben van egy hatkötetes elemző bibliográfiai mutató, illetve kózikönyv kiadása, amely a világon megjelenő kb. 15 000 tudományos és műszaki folyóiratról teljes feltárást kíván adni a folyóiratok címének, kiadójának, megjelenési helyének, terjedelmének, tartalmának, szakterületének stb. stb. megjelölésével; ezzel hűzgapótló segítséget adnak a különböző tudományok területén dolgozóknak a világszerte megjelenő folyóiratirodalomról. A VINITI a következő évek során ezenkívül fejlesztí saját két laboratóriumát a dokumentációs munka komplex gépesítésének és automatizálásának kikísérletezésére, ill. megoldására: az egyik laboratóriumban a már meglévő és ismert különböző berendezéseket kívánják dokumentációs célokra átalakítani és alkalmassá tenni, a másik laboratóriumban pedig kimondottan dokumentációs és könyvtári céloknak megfelelő új berendezéseket kísérleteznek ki. Az eddigi gépesítési munka eredményeképpen jó néhány szerzői és tárgymutató már gépesített eljárással készült, a jövőben pedig megoldják a visszakereső, bibliográfiai kutatás mechanizálását is. /V.P./

002.6 /43-15/

A Gmelin Intézet és egyéb nyugat-német dokumentációs szervezetek. /The Gmelin Institute and other West German documentation services/ - STEIN, D.R. - Special Libraries, 1959. dec. p. 492-495. T.: OMK.

A frankfurti Német Dokumentációs Társaság az Amerikai Dokumentációs Intézet mintájára alakult és működik. "Dokumentációs Hírek" című, negyedévenként megjelenő lapjában a nyugat-németországi dokumentáció munkáját és terveit ismerteti. Különböző bizottságai útján a legkülönbözőbb elvi és gyakorlati kérdésekkel foglalkozik. Héthónapos, százórás tanfolyamokat tart dokumentalisták részére. 1958-ban kiadott címjegy-

zéke 332 olyan szervezetet sorol fel, amelyekben aktív dokumentációs munka folyik.

A szervezetlen kémia frankfurti Gmelin Intézete az NSzK legnagyobb szakdokumentációs központja. Főmunkája a Gmelin Handbuch, amelynek első kiadása Leopold Gmelin szerkesztésében 1817-ben jelent meg. A mai 8. kiadás 1921-ben indult, befejezését 1970-re tervezik, és 200 év tudományos eredményeit kívánja összefoglalni 1750-től 1950-ig. A tervezett 65 000 oldalból eddig kb. 45 000 jelent meg. Az Intézet 60 tudományos és ugyanannyi technikai munkatárssal dolgozik. /Egy tudományos munkatárs évente 60 nyomtatott oldal összeállítását köteles elvégezni./

Az Intézet dokumentációs részlege 575 folyóiratot és a legfontosabb referáló lapokat / pl. a szovjet Referativnui Zsurnalt/ dolgozza fel. 1958. július 1-én gyűjteményébe 1 538 200 karton tartozott, amely egyúttal a készülő Kézikönyv nyersanyaga is. Jelenleg a munka gépesítésének kérdéseivel foglalkoznak. /B.S./

002+02:061.2/42/

Az Aslib szolgáltatásai. /Aslib's services./ - WILSON, L. - Special Libraries, 1959. dec. p. 474-475. T.: OMK.

Az Angol Szakkönyvtárak és Információs Irodák Szövetségének /Association of Special Libraries and Information Bureaux/ célja a szakkönyvtári és információs munka gyakorlati fejlesztése. Feladatának a következő eszközökkel kíván eleget tenni:

1. Reference szolgálatán keresztül évenként 30 000 felvilágosítást ad a legkülönbözőbb szakkérdésekben olyan vállalatoknak, intézményeknek, ahol nincs könyvtár. Ezzel is elő kívánja segíteni, hogy azok létrehozzák saját szakkönyvtáraikat vagy információs szolgálataikat. Ha egy vállalat elérkezik ehhez a felismeréshez, akkor azok részére - fizetés ellenében - szaktanácsot ad minden olyan kérdésben, amely szakkönyvtár létesítéséhez és jó munkájának biztosításához szükséges. Ilyen esetekben a létesülő könyvtár munkáját hat hónapon át rendszeresen ellenőrzi.
2. Oktatás és kutatás. Tagjai részére különböző szintű és időtartamu tanfolyamokat és továbbképző előadássorozatokot rendez. /Nemrég pl. a szovjet tudományos irodalom beszerzéséről és feldolgozásáról; a könyvtári kiadványok szerkesztéséről és kiadásáról; a szabadalmi leírások könyvtári használatáról./ Az Aslib saját könyvtára a szakkönyvtárügy és dokumentáció irodalmának legnagyobb gyűjteménye Angliában. Ezenkívül bizonyos időnként regionális és szakosított konferenciákat is rendez, és több monografikus jellegű kiadványa mellett szerkeszti a negyedéves JOURNAL OF DOCUMENTATION és a havonta megjelenő ASLIB PROCEEDINGS című folyóiratokat is.
3. Együttműködés alapján a Szövetség az Angol Birodalom 300 intézményének tudományos és műszaki cikkfordításairól központi nyilvántartást /előhelyjegyzéket/ vezet.

Az Aslib részben nemzetközi jellegű is, mivel 2500 tagszervezete

közül 400 Anglia területén kívüli /ebből 100-150 kanadai és északamerikai/. /B.S./

022.48:645.456.3

Kiállítási állvány könyvtárak részére. /Ausstellungständer für Bibliotheken./ - Der Bibliothekar, 1960. jan. p. 111. T.: OMK.

A könyvtárak részéről megnyilvánuló igényeknek megfelelően a Bibliothekar szerkesztőségének érdeklődésére egy liposei vállalat közölte, hogy 1960-ban megkezdí könyvtári kiállítási állványok sorozatgyártását /kb. 60-DM. előállítási áron/.

A 1,5 méter magas és 72 cm széles színes gömbvas keretre vízszintesen 25, függőlegesen 14 drótszál van hálószerűen kifeszítve. Az állvány felső részére felirat tartó lemez kerül, ahova a kiállítások címét lehet felerősíteni. A drótháló kocskába azután tetszés szerinti elhelyezésben erősíthetők fel azok a szintén drótból készíthető tartók, amelyekbe könyvek, nyitott folyóiratok, képek vagy egyéb dokumentumok helyezhetők el. /B.S./

025.135:681.177

Információkereső eljárások a nálunk használatos Hollerith-gépekhez. - OROSZ GÁBOR - Magyar Könyvszemle, 1960. 1.sz. p. 12-28. T.: OMK.

A nálunk használatos Hollerith-gépeknek információkeresés céljaira való felhasználásához ismertet két eljárást. Mindkettőt az un. nevezetlen almezőjű Hollerith-kártyákhoz szerkesztette a szerző. A nevezetlen almezőjű rendszert eredetileg a modern és fejlettképességű IBM 101-es statisztikai adatfeldolgozógéphez tervezték. A standard lyukkártyagépekhez azonban eddig nem lehetett használni ezt a rendkívül gazdaságos és előnyös adatbejelölési rendszert, mert nem volt megcsiszolva megfelelő alkalmazási eljárása. A szerző által közölt eljárásoknak két érdekes jellegzetessége van. Az egyik az, hogy a szelektálást, amelyet kizárólag a tárgyi jelzetek alapján szoktak végezni, megosztja. Első részét a dokumentációs törzskártyák gyűjteményén a tárgyi jelzeteket tartalmazó almezőkön folytatja le, a második részében pedig a kiválogatott törzskártyákról készült másodkártyák azonosági számain végzi a keresési műveletet. A másik jellegzetesség, hogy a szelektálásnak a tárgyi almezőkön lefolytatott főmeneteit sortergéppel véggezteti. Így elkerülhetővé válik a gyűjteménynek előzetes rendezése. A tanulmány részletesen ismerteti a megoldásoknak mind elméleti alapjait, mind gyakorlati kivitelezését, valamint a munkamenet szervezeti menetét ábrázoló folyamatdiagramokat is közli. Az eljárások alkalmazásának felső határa a Hollerith-gépeknél immár általánossá vált 100 000 -es kártyakvantum./-/

Kínai könyvtárak napjainkban. /Libraries in China Today./
- CHI CHENG - Libri /Copenhagen/, 1959. 2.sz. p. 105-110. T.:
OMK.

A nagymultu és nemes hagyományokban gazdag kínai könyvtár-
ügy a felszabadulást közvetlenül megelőző években rohamos ha-
nyatlásnak indult. 1936-ban 5196, 1943-ban mindössze 940 könyv-
tár működött Kína egész területén. A felszabadulás utáni roha-
mos fejlődés eredményeként 1958-ban már 235 főiskolai és 490 köz-
művelődési nagykönyvtár tartozott közvetlenül az Oktatásügyi-,
ill. a Művelődésügyi Minisztériumok hatáskörébe; 2657 különféle
művelődésügyi intézményekhez; 101 tudományos könyvtár a Tudomá-
nyos Akadémia felügyelete alá. Ezenfelül 25 419 szakszervezeti
könyvtár, 292 173 mezőgazdasági és népkönyvtár működik, s nagy-
számu középiskolai, közületi és katonai művelődési könyvtár lé-
tesült. A nagykönyvtárak, elsősorban a Pekingi Nemzeti Könyvtár
/5 660 000 kötet/ fokozatosan építették ki nemzetközi cserekap-
csolataikat. A pekingi könyvtár pl. 1958-ban 72 ország 749 könyv-
tárával vagy tudományos intézetével állt cserekapcsolatban. Ösz-
szesen 31 tartományi könyvtár működik, közülük 3 az autonóm te-
rületek fővárosaiban, 1-1 Pekingben és Shanghaiban. Egyes vidé-
kek kulturális elmaradottságának felszámolása céljából intenzív
könyvpropagandát fejtenek ki. 1956 óta jelentősen javultak a
tudományos kutatást segítő speciális szolgáltatások /központi
katalógusok, szakkatalógusok, bibliográfiák stb/. A gyors fej-
lődés következtében szűlesebb mederben halad a könyvtárosképzés
is. Két egyetemen tudományos képzés, a minisztériumokban szakmai
továbbképzés, a tartományi könyvtárakban pedig konzultációk és
gyakorlati szakmai továbbképzés folyik. Két könyvtártudományi
folyóirat jelenik meg havonta rendszeresen s egy fordításgyűjte-
mény szabálytalan időközönként. /F.I./

608.3 /082/:778.31

Szabadalmi dokumentáció mikrofilmen. /Die Patentdokumenta-
tion auf Mikrofilm./ - SCHMIDT, H. - Dokumentation, Fachbiblio-
thek, Werksbücherei, 1960. febr. p. 50-52. T.: OMK.

A szabadalmi leírások feldolgozásának és válogatásának egy-
szerűsítésére és meggyorsítására a szerző a következő javaslato-
kat teszi:

A szabadalmi hivatalok a szabadalmi leírásokat 16 mm-es
filmre fényképezik. Az eredeti - archiv - negatív film-
ről pozitív másolatok készíthetők. Az új beszerzésekről
új mikrofilmtekercsek készülnek /havonta, negyedévenként
vagy évenként/. A felhasználásnál a filmtekercsek egy
csoportos leolvasó-másoló-készülékbe kerülnek, amelyben
a filmtekercs lassan automatikusan pereg. A kutató a
film megállításával vagy a szám feljegyzésével választ-
ja ki az őt érdeklő szabadalmat.

A használat maga kétféle lehet:

A kiválasztott szabadalmakról a leolvasó-másoló-készülék

segítségével vagy mikrofilm másolat, vagy A5 nagyságu fény-
másolatok készíthetők, és ezt adják az érdeklődőnek.
/2 millió 10 oldalas szabadalmi leírás egy modern mikrofilm-
felvevővel 250 nyolcórás munkanap alatt fényképezhető le,
ami az előkészítés, rendezés és elrakás idejével együtt kb.
másfél év alatt történik. Költsége kb. 1 millió DM. A máso-
lati tekercsek kb. fele költséggel készíthetők el./

Az eljáráshoz szükséges speciális leolvasó-másoló-ké-
szülék ára kb. 4000-DM. /Egy ilyen készüléket az 1957. évi
hannoveri vásáron már bemutattak./

Fenti eljárással 95 %-os helymegtakarítás érhető el,
és az anyag jóval áttekinthetőbbé és könnyebben kezelhető-
vé válik. /B.S./

65.012.45

Tájékoztatás az ipar részére./Information for industry./
- TAYLOR, L. - Aslib Proceedings, 1959. 11.sz. p. 286-300.T.:OMK.

A vállalati tájékoztató - dokumentációs - részlegnek
műszaki és kereskedelmi jellegű tájékoztatást kell biztosí-
tania: 1. általános reference-szolgálat révén címeket, te-
lefonszámokat, árfolyamokat, menetrendi adatokat stb. szol-
gáltasson; 2. adjon felvilágosítást szervezési, adminiszt-
ratív kérdésekre, mint pl. rendeletekről, szabványokról, mun-
kaügyi előírásokról stb.; 3. kereskedelmi jellegű kérdéseknél
bocsásson rendelkezésre piackutatási adatokat, nyersanyag- és
egyéb árakat, vámtételekre vonatkozó tudnivalókat stb. 4. vé-
gül kimerítő műszaki dokumentációt folytasson. Ez utóbbihoz
minden lehető, az országban meglévő forrást használjon fel,
szerezze be a különféle tájékoztató szolgálatok által kiadott
anyagokat /kutatói, egyetemi, tudományos társasági jelenté-
sek a publikáció szokott forrásain kívül/, szabványtervezete-
ket, szabadalmi kivonatokat és szabványokat. A fenti négy cso-
portba sorolt tájékoztatási tevékenység egy éven belüli meg-
oszlása azt mutatta, hogy a kért információk 48,4 %-a műsza-
ki, 24,3 %-a kereskedelmi, 15,4 %-a általános reference, míg
11,9 %-a szervezési-adminisztratív jellegű volt.

A vállalaton belüli tájékoztató részleg létrehozása ma
már kis vállalatoknál is nélkülözhetetlen, s legalább 1-2
személyt ilyen feladatra függetleníteni kell. Az erre alkal-
mas, jóképeségű személyek megválasztásán kívül már a tájé-
koztató részleg beindításakor világosan meg kell határozni a
szükséges tájékoztatás körét és jellegét, és biztosítani kell
az együttműködést az országos tájékoztató, dokumentációs és
könyvtári szervezetekkel, ugyanígy más rokon üzemekkel is.
/V.P./

Kutatók és tudományos tájékoztatásuk forrásai. /The researcher and his sources of scientific information./ - VOIGT, M.J. - Libri /Copenhagen/, 1959. 3.sz. p. 177-193. T.: OMK.

Csupán az utóbbi években került sor a dokumentációs és bibliográfiai munka eredményességének felmérése során arra, hogy behatóbban vizsgálják, hogy a dokumentációs anyagot igénylő tudósok, ill. tudományos kutatók milyen mértékben veszik igénybe az így feltárt anyagot, és főképpen milyen forrásokból tájékozódnak. A skandináv országokban több mint kétszáz tudós és tudományos könyvtáros bevonásával vizsgálták meg ezt a kérdést, részben egyéni, részben csoportos beszélgetések során. Megállapították, hogy az információ forrásai aszerint különböznek, hogy folyamatos tájékozódási igényt, esetenkénti adatszerű információs igényt vagy a lehető teljességre törekvő, kimerítő információs igényt kell-e kielégíteni. Az első esetben a tudós a szakterület mai állásáról kíván tájékozódni, s ebben az ún. bibliográfiai szempontból feldolgozott anyagnak, - pl. a referáló lapoknak - ma már csökken a jelentősége a túl nagy terjedelem miatt, ha csak nem egészen szűk területre vonatkozó referáló lapról van szó; erre a célra a szakma egy-egy folyóiratában megjelenő évi szemléket, beszámolókat tartja legalkalmasabbnak. A második esetben az adatszerű, specifikus, egy-egy igen szűk kérdésre vonatkozó tájékozódást a kézikönyvekben, adattárakban tudja mindennapi munkája során megtalálni. Ami most már a harmadik esetet illeti, amikor a saját kutatásaihoz és kísérleteihez a lehető legkimerítőbb tájékoztatásra van szüksége, ebben az esetben fordul leginkább a dokumentált és bibliográfiai szempontból feldolgozott anyaghoz, tehát a referáló lapokhoz; itt is azonban az egyes szakágazatok szerint elég éles különbségek figyelhetők meg. Tanulságként megállapítja, hogy a tudósok ma már egyetlenegy szakterületen sem elégedhetnek meg kizárólag egytipusú dokumentációs szolgáltatással, pl. egy bizonyos referálólappal, amely nemzetközi méreteken, óriási mennyiségű anyagot dolgoz fel, hanem előtérbe kerülnek a szűkebb profilu, nemzeti nyelven kiadott, gondosan válogató módszerrel referáló dokumentációs szolgáltatások, mind a folyamatos tájékozódás, mind a későbbi beható irodalomkutatás céljaira is. /V.P./

Műszaki információ az iparban: hogyan kezelik? / Technical information in industry: how it is handled./ - SLADE, I.M. - Aslib Proceedings, 1959. dec. p. 313-317. T.: OMK.

Az ipari vállalatok jelentős része Angliában még nem ébredt rá arra, hogy szüksége van műszaki könyvtárra vagy más olyan szervre, ahol a különböző műszaki információs anyagokat

kezelik. De ahol ilyen van, ott sem kielégítő a helyzet. A műszaki könyvtárban vagy a tájékoztatási részlegben dolgozók nem tudják, hogy a felelős beosztású vezetőknek milyen tájékoztatásra van szükségük. Munkájukra panasz nem hangzik el, pedig talán az jobb lenne, mivel azt mutatná, hogy többet várnak a könyvtári és információs dolgozóktól.

Mindez azért van, mert az információs munka még nem nőtte ki a passzivitás divatjamult tradícióját, és még mindig nem eléggé szabja hozzá szolgáltatásait a technológiai fejlődés gyorsasága által támasztott követelményekhez. Ehhez elsősorban a vállalat munkájának minél teljesebb megismerésére van szükség.

A műszaki információ kérdéseiről az Angol Vas- és Acélipari Tudományos Egyesület /BISRA/ 34. konferenciáján egynapos vitát rendeztek, főleg abból a szempontból, hogy miként lehetne fokozni a műszaki irodalom elterjedését és felhasználását az illetékes szakemberek körében. /B.S./

65.012.45:62

Műszaki információ az iparban: hogyan használják?

/Technical information in industry: how it is used./

- SCOTT, Ch. - Aslib Proceedings, 1959. dec. p. 318-326.
T.: OMK.

Az angol villamosipar 100 - 200 dolgozót foglalkoztató középüzemeiben széleskörű vizsgálatot folytattak, amelynek során 1082 műszaki véleményét gyűjtötték össze arra vonatkozóan, hogy milyen mértékben és hogyan használják a szakirodalmat. Ennek során 9 kérdéscsoportra kértek válaszokat a következő sorrendben:

1. "Dolgozik-e jelenleg valamilyen probléma megoldásán?"
/Ha igen, akkor ez már gyakorlati tevékenységet, személyi kapcsolatok megteremtését, irodalmi kutatást jelent-e vagy csak gondolkozást?/
2. "Ha egy műszaki problémára vonatkozó tájékoztatást keres, amit nem tud saját feljegyzéseiből megoldani, mit tesz legelőször?"
/Könyvtárba megy; megkérdez egy szakembert; a rokon vállalathoz vagy kutatóintézethez fordul; stb./
3. "Milyen könyvtárakat használ?"
/Vállalati; tudományos egyesületi; közművelődési; országos tudományos szakkönyvtárt; stb./
4. "Mindig megtalálja-e a könyvtárban, amit keres?"
5. "Van-e nehézsége az irodalmi források megtalálásában?"
6. "Felelős-e valaki azért, hogy az ön figyelmét felhívja bizonyos folyóiratcikkekre vagy egyéb kiadványokra?"
/Szakember a vállalatban belül vagy kívül; nem szakképzett személy; nem tudja; senki./
7. "Milyen eszközök útján jut leginkább találmányai, újításai, problémái megoldásához?"

/Nyomtatott vagy írott szöveg; kizárólag saját gondolatai; személyes kapcsolatok; megfigyelés vagy kísérletezés; előadások, összejövetelek; kiállítások; nem tudja./

8. "Hol olvas legtöbbet a műszaki irodalomból?"

/Otthon; munkahelyén; könyvtárban; vonaton; másutt./

9. "Fel tud sorolni néhány újabb cikket vagy kiadványt, amely önt különösen érdekelte?"

Erre a kérdésre 29 % "nem"-mel válaszolt, a többiek közül viszont a következőkre kértek választ: "Mi hívta fel figyelmét a cikkekre?"

/Kollegák; külső személyek; nem szakemberek; folyóirat vagy könyv hivatkozása; referáló lap; egyéb. Ha semmi nem hívta fel a figyelmét, akkor az irodalom folyamatos tanulmányozása vagy véletlen útján talált-e rá?/

A kérdésekre begyűjtött válaszokat csoportosították, és a százalékos arányokból érdekes következtetéseket vontak le a jövőre vonatkozóan is. /A kérdések összeállításának és a következtetések levonásának módszerei alapján felvetődik a gondolata egy hasonló vizsgálat hazai elvégzésének is. / /B.S./

001.814:54:002

Indexek felhasználása a kémiai irodalom kutatásához. /The use of indexes for searching chemical literature. / - POTTER, G.J.C. - BASSETT, F.J. - Chemistry in Canada, 1957. máj. p. 1-6. T.: Papirip.Kut.Int.

Az index szó általános meghatározása - rendszerint a könyv végén található, a könyvben előforduló nevek, tárgyak stb. be-tűrendes felsorolása az előfordulás helyének feltüntetésével - műszaki könyvek esetében csak részben kielégítő. Még kevésbé alkalmazható ez a meghatározás a referáló folyóiratok indexei-re. Ezek az indexek egyben képet is adnak arról, hogy a ke-resett szakterületen milyen mennyiségű információs anyag van - ez a megfigyelés nagy segítséget nyújthat a kutatónak.

Nagyon fontos, hogy a kutató el tudja igazodni az indexek-ben, hogy a lehető legrövidebb idő alatt át tudja tekinteni az irodalmat. Különösen vonatkozik ez az egyetemi hallgatókra, akik-nek feltétlenül utmutatásra van szükségük a folyóiratok tárgy-mutatóinak és a könyvtári katalógusoknak helyes kezeléséhez. Ez különösen azért fontos, mert kevés egyetem tantervében sze-repel ilyen irányú oktatás.

Valamely index használatához különböző indexek ismeretére van szükség, mivel a gyors és alapos munka szempontjából fon-tos, hogy a legmegfelelőbb indexet válasszuk ki. Ha pl. vegyi-pari gépek iránt érdeklődünk, időmegtakarítás szempontjából helyesebb, ha az Engineering Indexhez fordulunk, mint a Chemical Abstract-hoz, különösen mivel az előbbi osztályozza, és leíró módon kivonatolja cimszavait. Ha viszont valaki valamelyik cikk címét keresi, akkor a legjobb, ha az Industrial Arts In-dex-hez fordul, mert ez a cikkek címeit közli, míg a Chemical

Abstracts utalásai főképpen a cikk tartalmára vonatkoznak.

Az index használatakor nem szabad kétségbe esni, hogyha az első kísérletre nem találjuk meg a keresett címszót. Ebben az esetben az eredeti elképzeléssel azonos értelmű kifejezést kell keresnünk, vagy pedig a keresett fogalom kémiai elnevezése alatt fogjuk az utalásokat megtalálni. A Chemical Abstracts nagy segítséget nyújt a szinonim címszavak megtalálásához, mivel keresztutalásokat ad. Így például a "furfural" címszónál az alábbi szinonim kifejezéseket adja meg: "furfuraldehyde, furfurol, fural, 2-furaldehyde, furol", és az utalásokat a "2-furaldehyde"-nél adja meg. A British Abstracts ezzel szemben e vegyületet a "furfuraldehyde" címszó alatt tárgyalja, keresztutalások és szinonim kifejezések megadása nélkül. A Chemisches Zentralblatt felsorolja a "furfural, furfuraldehyd és furfurol" kifejezéseket, s az utalásokat a "furfurol" címszó alatt szerepelteti. Taglalja még a Chemical Abstracts, a British Abstracts, a Chemisches Zentralblatt stb. tárgy-, szerző szerinti, szabadalmi és képletindexeinek rendszerét, s ezek gyakorlati használatát példákon mutatja be. /K.V./

-X-X-X-X-X-X-